מאמר דולא שאר החיות במה מועדים

רבי אלעזר אומר אף הנחש והא אנן תנן ר' אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים והנחש מועד לעולם תני נחש׃ אמר שמואל ארי ברה"ר דרס ואכל פטור, טרף ואכל חייב׃ דרס ואכל פטור כיון דאורחיה למידרס הוה ליה כמו שאכלה פירות וירקות דהוה ליה שן ברשות הרבים ופטור, טרף לאו אורחיה הוא, למימרא דטריפה לאו אורחיה הוא והכתיב °אריה טורף בדי גורותיו (נחום ב) בשביל גורותיו, ומחנק ללבאותיו בשביל לבאותיו וימלא טרף חוריו בשביל חוריו ומעונותיו טריפה בשביל מעונותיו והתניא *וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק טרפה בהמה ואכלה בשר משלם נזק שלם הכא במאי עסקינן שטרפה להניח, הא אכלה קתני בשנמלכה ואכלה, מנא ידעינן ועוד דשמואל נמי דלמא הכי הוא אמר רב *נחמן בר יצחק לצדדין קתני שטרפה להניח או דרסה ואכלה, משלמת נזק שלם רבינא אמר כי קאמר שמואל בארי תרבות ואליבא דרבי אלעזר דאמר לאו אורחיה, אי הכי אפי' דרסה נמי ליחייב אלא דרבינא לאו אשמואל אתמר אלא אמתניתא, כי תני מתניתא בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר דאמר לאו אורחיה, א"ה, ח"נ בעי לשלומי דאייעד, א"ה מאי האי דקתני לה גבי תולדה דשן, גבי תולדה דקרן בעי למיתנייה קשיא : **מתני'** *מה בין תם למועד, אלא שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה : **גמ'** *מאי עלייה אמר רבי אלעזר במעולה שבנכסיו וכן הוא אומר °וישכב חזקיהו עם (דה"ב לב) אבותיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד ואמר ר' אלעזר במעלה אצל מעולים שבמשפחה ומאן נינהו דוד ושלמה °ויקברוהו (שם טז) בקברותיו אשר כרה לו בעיר דוד וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מאי בשמים וזנים רבי אלעזר אמר זיני זיני, ר' שמואל בר נחמני אמר בשמים שכל המריח בהן בא לידי זימה : °כי כרו שוחה ללכדני (ירמיה יח) ופחים טמנו לרגלי רבי אלעזר אמר שחשדוהו מזונה ר' שמואל בר נחמני אמר שחשדוהו מאשת איש בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה היינו דכתיב °כי שוחה עמוקה זונה (משלי כג) אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש מאי *שוחה אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש היינו דכתיב °ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי למות (ירמיה יח) אלא למאן דאמר שחשדוהו מזונה מאי למות שהשליכוהו לבאר טיט, *דרש רבא מאי דכתיב °יהיו מוכשלים לפניך בעת (שם יח) אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אפילו בשעה שעושין צדקה הכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהן שכר : °וכבוד עשו לו במותו (דה"ב לב) מלמד שהושיבו ישיבה על קברו, פליגי בה ר' נתן ורבנן חד אמר שלשה וחד

אף הנחש · מדקתני אף מכלל דלר' אלעזר הוו איכא מועדין : **והא אנן תנן ר' אלעזר אומר** · נחש הוא מועד אבל הני לא : **דרס** · שלא הרגה אלא מחיים אכלה פטור דאורחיה הוא ושן ברה"ר פטור : **טרף** · שהרגה ואכלה : **חייב** · דלאו אורחיה היא ותולדה דקרן הוא ומשלם חצי נזק ברה"ר : **בדי גורותיו** · די מאכל גורותיו ילדיו אלמא טורף הוא : **ומשני בשביל גורותיו** · אורחיה להרוג ולהביא ולהצניע אבל לטרוף ולאכול הוא עצמו כי האי, לאו אורחיה : **וקפריך והכתיב ומחנק ללבאותיו** · אלמא אורחיה להרוג, ומשני בשביל לבאותיו : **והכתיב וימלא טרף חוריו ומשני בשביל חוריו** · אורחיה להרוג ולהביא לחוריו ולהצניע אבל לאכול מיד לאחר הריגה כי הא דשמואל לאו אורחיה הוא : **טרפה בהמה** · והרגתה ואכלה הבשר : **משלם נזק שלם**. מדמשלמת בחצר הניזק נזק שלם מכלל דאורחיה הוא ותולדה דשן היא וברה"ר ליפטר : **להניח** · להצניע אורחיה להרוג : **ועוד דשמואל נמי** · דאמר טרף ואכל חייב אמאי חייב דלמא הכי הוא דטרף על מנת להצניע ונמלך ואכל וליפטר : **ה"ג אמר רב נחמן לצדדין קתני טרפה והניחה או דרסה ואכלה משלמת נזק שלם** · כלומר הא דקתני ברייתא טרפה בהמה ואכלה בשר תרי מילי נינהו טרפה בהמה והניחה או אכלה בשר על ידי דריסה, משלם נזק שלם : **רבינא אמר** · לעולם אורחיה הוא לטרוף ולאכול ושמואל דמחייב ליה ברה"ר, בארי תרבות כו' ואליבא דר' אלעזר : **אי הכי** · אפי' דרס נמי לחייב, אלא ודאי דרבינא לא אדשמואל אתמר אלא אי איכא לאוקמא לדרבינא, אמתניתא הוא דמוקמא ליה, והכי קאמר רבינא: הא דקתני מתניתא נזק שלם לאו משום דאורחיה לטרוף דאפי' בארי תרבות נמי מתוקמא : ופרכינן מתניתא נמי היכי איתא לדרבינא חצי נזק בעי לשלומי : **אי הכי** · דתולדה דקרן היא אדתני לה מתניתא (לקמן דף יט:) גבי תולדה דשן, גבי תולדה דקרן ליתני : **מתני' מן העלייה** · ואפי' אין הנוגח שוה שיעור הנזק, דבמועד כתיב ישלם שור תחת השור ולא כתיב ביה דמגופו הנוגח יפרע : **גמ' ויקברוהו במעלה וגו'** · בחזקיה כתיב בספר דברי הימים : **וישכיבוהו במשכב** · באסא מלך יהודה : **זני זני** · מיני מיני בשמים הרבה כדמתרגמינן למינהו לזנוהי (בראשית א) : **כי כרו שוחה ללכדני** · בירמיה הנביא כתיב : **עצתם עלי למות** · דאשת איש אית ביה חיוב מיתה אבל בזונה פנויה ליכא מיתה : **וכבוד עשו לו במותו** · בחזקיה כתיב : **ישיבה** · תלמידים לעסוק שם בתורה : **שלשה** · ימים הושיבו שם ישיבה : וחד

***רבי** אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים · תימה דבריש פ"ק דסנהדרין (דף ב. ושם) תנן הארי והזאב והדוב כו' ר"א אומר כל הקודם להורגו זכה ומפרש ר' יוחנן בגמ' (שם טו:) אע"פ שלא המיתו דאין להם תרבות ואין להם בעלים ואור"י דהכא גרסינן ר' אלעזר שהוא אחר ר' מאיר והתם גרסינן ר' אליעזר שהוא קודם ר' עקיבא דקתני בתריה ר' עקיבא אומר מיהו אכתי קשה דהתם והנחש מועד לעולם אליבא דכ"ע והתם מפרש ריש לקיש והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא קסבר יש להם תרבות ויש להם בעלים אפי' אנחש ואומר ר"ת דהתם בקשורים בשלשלאות כגון ארי בגוהרקי שלו דבענין זה יש להם תרבות [ואין להם להרגם אא"כ המיתו ותרבות דהכא היינו שגידלם בביתו] ועוד יש לחלק דוקא לענין זה יש להם תרבות שאין להם להרגם כל הקודם אא"כ המיתו אבל לענין אם הזיקו לשלם נזק שלם או לא בהא לא איירי מידי אם חשיב תרבות שלהם תרבות : ***והוא** דלא כרע במודים · לפי שמלוה לכרוע וכי זקיף זקיף כחויא כדאמרינן ברב ששת במסכת ברכות (דף יב: ושם) מדה כנגד מדה ונעשה נחש וזהו עונשו שנגאי הוא לו במה שנעשה נחש : גליון · ויש מפרשים משום דאמרינן במדרש *שיש עצם בשדרו של אדם שממנו עולה לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו והשתא כשאותו עצם נעשה נחש אינו חי לעתיד לבא ואין סברא לומר שיהא עונש גדול כל כך בשביל עון זה דהא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא : **דרס** ואכל · פירוש שאוכל מחיים כדאמרינן בפרק אלו עוברין (פסחים דף מט: ושם) *מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שימות אף עם הארץ כו' : **והתניא** וכן חיה · תימה ולוקמה בזאב דאורחיה לטרוף וי"ל דחיה סתם קתני בין בארי בין בזאב, ולא הוה מצי לשנויי דכרבי טרפון היא דאמר (לעיל יח.) משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם מדקתני לה גבי תולדה דשן כדמסיק : **כי** תניא מתניתא בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר · לא נקט ר' אלעזר לאפוקי רבנן אלא לרבותא נקטיה וה"ק דלא תימא משום דאורחיה לטרוף משלמת נ"ש דאפילו בארי תרבות אליבא דר' אלעזר דודאי לאו אורחיה הוא איכא לאוקמי דהיינו בדאייעד כדמפרש ואזיל ומאותו הטעם שיתחייב לר' אלעזר יתחייב לרבנן ועוד י"ל דדוקא מוקי לה כרבי אלעזר משום דחיה סתם קתני בין בארי בין בזאב ולר' אלעזר כיון דהוו בני תרבות לאו אורחייהו לטרוף ומיירי תרוייהו בדאייעד אבל לרבנן דלאו בני תרבות נינהו ואורחיה דזאב לטרוף כי לא אייעד נמי משלם נ"ש וזהו דוחק להעמיד הברייתא לגרדים זאב בלא אייעד וארי באייעד ות"ת ולמאי דס"ד השתא דהוי תולדה דקרן אמאי נקט בברייתא שנכנסו בחצר הניזק וי"ל משום דאב נקט, דכיון דלאייעד חוזר לקדמותו והוי שן דפטור ברה"ר :

שחשדוהו בזונה · דירמיה כהן הוה וזונה אסורה לכהן : **אפילו** בשעה שעושין צדקה · ול"ג ישראל דאאנשי (א) ענתות קאי :

לפניך זו צדקה · שנאמר והלך לפניך צדקך (ישעיה נח) : **שהושיבו** ישיבה על קבר · לפי שהרבה תורה בישראל כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף צד: ע"ש) שבדקו מדן עד באר שבע ולא מצאו איש ואשה תינוק ותינוקת שלא היו בקיאים בטומאה וטהרה, ולא על קברו ממש אלא ברחוק ארבע אמות דליכא לועג לרש :

רבינו חננאל

אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש והני מילי בההוא דלא כרע במודים · אמר מר רבי אלעזר אומר אף הנחש ומקשי' קיימא לן דלא קתני אף אלא דהוא מודה על קמייתא · והתנן ר' אלעזר אומר בזמן שהן תרבות אין מועדין הא אם אינן תרבות מועדין הן · ופרקי' תני הנחש כדתנן והנחש מועד לעולם · אמר שמואל ארי ברשות הרבים דרס ואכל פטור · טרף ואכל חייב · פי' אם הכה זה הארי הבהמה בידיו ומתה באירום שלו אכלה פטור שכן דרכו בעת שרוצה לאכול וקיימא לן שן ברשות הרבים פטור · אבל אם טרף בפיו ובשיניו והמית הבהמה חייב ואע"פ שאחרי כן אוכל ויושב ששינה ודינו כדין הקרן ברשות הרבים דבהדיא תנינן דרך הארי לדרוס ודרך הזאב לטרוף · דתניא (בבא מציעא נג ע"ב) רועה שהניח עדרו ובא זאב וטרף ארי ודרס כו' ואקשינן על שמואל והכתי' אריה טורף בדי גורותיו ופירק בשביל גורותיו כלומר אין רצונו לאכול אלא להמית ולהאכיל לבניו · וכן שאר הפסוק · והתניא וכן חיה שנכנסה להצר הניזק וטרפה ואכלה משלם נזק שלם · ופירק ר' נחמן בר יצחק טרפה והניחה ונמלכה*) ודרסה ואכלה משלם נזק שלם · רבינא אמר כי אמר שמואל בארי תרבות ונדחת ואמר אלא מתניתא בארי תרבות ואליבא, דר' אלעזר דאמר לאו אורחיה הוא ומשונה הוא. ואקשינן והא קיימא לן משונה בחצר הניזק לרבנן חצי נזק · ופריק דאייעד · ותוב אקשינן עליה אי הכי הא דקתני לה גבי תולדה דשן ותנינן ביצד השן מועדת ת"ר ביצד השן מועדת לאכול את הראוי לה כו' גבי תולדה דקרן בעי למיתניה קשיא. (פיס') [מתני'] מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם ומן העלייה · מה עלייה אמר רבי אלעזר מעולה שבנכסיו · במעלה קברי בית דוד אמר ר' אלעזר אצל המעולין שבמשפחה ומאי נינהו דוד ושלמה ·

---

*) לכאורה נראה דצ"ל ונמלכה ואכלה או בדרסה ואכלה אך קשה דהא כך פירוגא דנמלכה ואכלה כדתה ואולי דגי' אחרת היה לו בסוגיא וצ"ע .

*) [לפנינו שם ליתא הכי אלא ר"ת מפרש כך דאינו ממתין עד שימות כמ"ש תוספ' כאן ועי' תוספות חולין נג. ד"ה הדורס]

שייך לעיל במשנה

קעו א מיי' פ"ג מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן שלא סעיף ו :

קעז ב מיי' שם פ"א הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ט :

לקמן יט:

לעיל טו.

[נדרים נו. מנחות קה:]

[בילקוט איתא מאי זונה]

ב"ב טז: [ושם איתא רבה]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אפילו וכו' ענתות קאי. נ"ב וכן פי' רש"י בב"ב דף ט ע"ב

נושא
דיני שמואל:
ארי — ברה"ר
א) דרס (אכל מחיים) = פטור דדין שן
ב) טרף (אכל אחרי שהרג) = חייב ח"נ דלאו אורחיה

מבנה
סדרה של קושיות ותירוצים דאורחיה הוא לארי לטרוף (להרוג קודם)

נושא
משמעות המלה "עליה"

נושא
ג' דעות במה חשדו את ירמיה הנביא

מבנה
▽△
"בשלמא למ"ד" - בשלמא - לכל א' מהדעות

נושא
הכבוד שעשו לו לחזקיהו המלך במותו